

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 292/2016 vp

Kirjallinen kysymys terveyssyistä ammattia vaihtavan henkilön työllisyyden edistämisestä ja syrjäytymisen ehkäisemisestä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Satu Taavitsaisen/sd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 292/2016 vp:

Mitä ministeri aikoo tehdä, jotta varmistetaan työeläkevakuutusyhtiöille velvollisuus huolehtia asiakkaiden asianmukaisista ja osaavista uraohjauspalveluista,

mihin toimenpiteisiin ministeri ryhtyy, jotta ihmisten ei tarvitse valitusten ja oikeustaisteluiden kautta taistella pääsystä ammatilliseen kuntoutukseen ja uudelleenkoulutukseen,

mihin toimenpiteisiin ministeri ryhtyy, jotta mahdollisimman monelle terveytensä menettäneelle tehdään kuntoutussuunnitelma ja taataan pääsy ammatilliseen kuntoutukseen ja uudelleenkoulutukseen sekä

mihin toimenpiteisiin ministeri aikoo ryhtyä työurien pidentämiseksi sairastuneiden henkilöiden osalta?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Ammatillisen kuntoutuksen tavoitteena on ehkäistä henkilön joutumista työkyvyttömyyseläkkeelle tai ainakin myöhentää työkyvyttömyyseläkkeen alkamista. Kuntoutuksella pyritään siihen, että henkilö sairaudestaan huolimatta kykenisi vielä jatkamaan työelämässä. Ammatillinen kuntoutus ajoittuu ajankohtaan, jossa sairauden hoito on siinä vaiheessa, että kuntoutus on henkilön terveydentilan kannalta mahdollista. Onnistuneella ja oikea-aikaisella ammatillisella kuntoutuksella voidaan merkittävästi pidentää työuria.

Ammatillinen kuntoutus on aina ensisijaista työkyvyttömyyseläkkeeseen nähden. Työkyvyttömyyseläke myönnetään vain niissä tilanteissa, joissa mahdollisuuksia kuntoutukseen ei ole tai kuntoutus on pitkäaikaisen sairauden vuoksi keskeytynyt tai päätynyt ja työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisen edellytykset täyttyvät. Eläkelaitoksella on velvollisuus työkyvyttömyyseläkehakemusta käsitellessään tutkia myös henkilön oikeus ammatilliseen kuntoutukseen. Jos oikeus on, eläkelaitoksen tulee antaa henkilölle ennakkopäätös oikeudesta ammatilliseen kuntoutukseen ilman erillistä kuntoutushakemusta. Työeläkekuntoutuksen tulee olla tarkoituksenmukaista. Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa kiinnitetään huomiota henkilön ikään, ammattiin aikaisempaan toimintaan, koulutukseen, työelämään vakiintumiseen ja siihen, johtaako kuntoutus todennäköisesti työssä jaksamiseen tai työhön palaamiseen. Ammatillista kuntoutusta voidaan pitää tarkoituksenmukaisena, jos sen avulla voidaan mahdollisesti siirtää tai estää henkilön odotettavissa olevaa työkyvyttömyyttä tai sen avulla voidaan palauttaa tai korjata henkilön työkykyä niin, että hän joko jatkaa itselleen sopivassa työssä tai palaa takaisin työelämään. Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuus perustuu aina tapauskohtaiseen harkintaan.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 292/2016 vp

Ennen varsinaisten kuntoutustoimenpiteiden käynnistymistä henkilöllä on oltava kuntoutussuunnitelma, jonka laatimisessa eläkelaitos voi olla tukena. Kansanedustaja Taavitsaisen esittämien kysymysten johdosta Eläketurvakeskukselta on pyydetty lausunto kuntoutusmahdollisuuksien selvittelystä ja erityisesti kuntoutussuunnitelman laatimisesta tilanteesta, jossa eläkelaitos käyttää kuntoutuksen palveluntuottajaa apuna kuntoutussuunnitelman laatimisessa.

Eläketurvakeskus toteaa lausunnossaan, että työpaikkakuntoutus on ensisijainen työeläkekuntoutuksen keino. Jos henkilön työsuhde on voimassa, selvitetään ensin henkilön mahdollisuudet töiden uudelleen järjestämiseksi omalla työpaikalla. Jos omalla työpaikalla tai työnantajalla ei löydy sellaista tehtävää, jossa työkyvyttömyyden uhkaa voidaan alentaa, selvitetään henkilön mahdollisuudet saada työtä muualta. Jos työpaikkakuntoutuksen keinot eivät johda terveydentilan kannalta sopivassa työssä jatkamiseen, selvitetään mahdollisuudet uudelleenkoulutukseen. Uuden koulutus- ja ammattialan tulee olla sairauden kannalta sopiva. Eläketurvakeskuksen lausunnon mukaan palveluntuottajan tehtävänä on eläkelaitoksen toimeksiannon perusteella tukea ja auttaa kuntoutujaa kuntoutussuunnitelman laatimisessa yhteistyössä kuntoutuspäätöksen antaneen eläkelaitoksen kanssa. Palveluntuottajaa käytetään tavallisiin silloin, kun henkilö ei voi jatkaa omassa työpaikassaan ja tarvitaan kuntoutussuunnitelma työelämässä jatkamista varten. Kuntoutuksen palveluntuottajia käytetään apuna suunnitelman laatimisessa etenkin silloin, kun on tarpeen hankkia lisäselvityksiä ammatillisista kuntoutusmahdollisuuksista ja terveydentilalle sopivasta kuntoutustoimenpiteestä esimerkiksi pohdittaessa koulutusta kuntoutustoimenpiteenä. Lähtökohtana kuntoutussuunnitelmaa laadittaessa on, että kuntoutujan kanssa yhteistyössä löytyisi molempia osapuolia tyydyttävä suunnitelma. Kuntoutujan ja muiden yhteistyötahojen kanssa pyritään keskustelemaan niin pitkään, että sopiva kuntoutussuunnitelma löytyy. Keskeistä on yhteistyö eläkelaitoksen ja kuntoutujan välillä. Mikäli kuntoutuja kokee, että palveluntuottajan toiminnassa on puutteita, kuntoutujan tulisi heti olla yhteydessä kuntoutuspäätöksen antaneeseen eläkelaitokseen.

Eläkelaitokset ja Vakuutus kuntoutus VKK ry seuraavat ja kehittävät kuntoutuksen palveluntuottajilta hankittujen kuntoutuksensuunnittelupalvelujen toimivuutta. VKK koordinoi Työhönkuntoutumisen palveluverkosta, joka on ammatillisen kuntoutuksen tutkimus-, selvittely- ja työllistämispalveluiden tilaajien ja tuottajien yhteistyöverkosto. Työhönkuntoutumisen palveluverkoston tavoitteena on, että kuntoutusprosessi on oikea-aikainen, nopea, kustannustehokas ja tasalaatuinen. Tarkoituksena on, että kuntoutuja on tyytyväinen saamiinsa palveluihin ja hän kuntoutuksen kautta sijoittuu takaisin työelämään pitkäaikaisesti. Tarkoituksena on myös, että kuntoutustoimijat kehittävät jatkuvasti osaamistaan ja yhteistyötään.

Jos eläkelaitos ja kuntoutuja eivät pääse yhteisymmärrykseen kuntoutuksen toimenpiteestä, eläkelaitos antaa haetusta toimenpiteestä hylkäyspäätöksen. Tällöin on kysymys siitä, että eläkelaitos ei pidä kuntoutujan omaa ammatillisen kuntoutuksen suunnitelmaa tarkoituksenmukaisena. Kun eläkelaitos arvioi kuntoutussuunnitelman ja työeläkekuntoutuksen toimenpiteiden tarkoituksenmukaisuutta, korostuu arvioinnissa haetun kuntoutuksen laatu, sisältö ja soveltuvuus henkilön iän, edellytysten, toimintakyvyn ja sosiaalisen tilanteen kannalta. Lisäksi eläkelaitoksen on arvioitava kuntoutussuunnitelman työllistävyys, henkilön sitoutuneisuus esitettyyn suunnitelmaan ja suunnitelman aiheuttamat kustannukset suhteessa odotettavissa olevaan eläkemenon säästöön. Eläkelaitoksen on hylkäystapauksessakin huolehdittava siitä, että henkilölle annetaan tietoja muista kuntoutusmahdollisuuksista ja hänet ohjataan hänen kuntoutustarvettaan vastaavaan muuhun kuntoutukseen ja palveluihin yhteistyössä palveluja järjestävien tahojen kanssa.

Eläkelaitoksen päätökseen tyytymätön voi aina hakea päätökseen muutosta Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalta ja tämän antamaan päätökseen edelleen vakuutusosastoilta. Jos tarkoituksenmukainen kuntoutussuunnitelma löytyy valituskäsittelyn vielä ollessa kesken, eläkelaitos voi antaa väliaikaisen päätöksen. Näin kuntoutuksen käynnistyminen ei viivästy valituskäsittelyn aikana.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 292/2016 vp

Hallituksen osatyökykyisille tie työelämään- kärkihankkeen tavoitteena on, että osatyökykyiset ihmiset jatkavat työelämässä tai työllistyvät avoimille työmarkkinoille. Kärkihankkeen toimenpiteenä toteutetaan uudistus palvelujärjestelmässä ja työpaikoilla osatyökykyisten työllistämiseksi muun muassa valtakunnallisella koulutusinterventiolla, joka kokoaa yhteistyöhön työkykykoordinaattorit ja järjestelmän toimijat sekä rakentamalla toimintamallit hoitoon ja kuntoutukseen ohjauksesta ja varhaisesta tuesta.

Helsingissä 7.6.2016

Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Mäntylä